

CALENDARIUM HISTORICUM

‘La République n’a pas besoin de savants’

Paris, le 19 floréal an II selon le calendrier républicain français. Die achtste mei van het jaar 1794, rond vijf uur in de namiddag, verlieten een aantal gevangekarren *la cour du Mai* van *la Conciergerie*. Tot de kaalgeschoren en met touwen vastgebonden inzittenden behoorde ook Antoine Laurent Lavoisier, vader van de moderne scheikunde, en tevens lid van *la Ferme général*. Coffinhal, de vice-president van *le tribunal révolutionnaire*, had de achtentwintig *Fermiers-généraux* zonet ter dood veroordeeld, en snauwde tijdens het proces: *‘la République n’a pas besoin de savants, il faut que la justice suive son cours.’* In de paardenkarren heerste een pijnlijke, bijna doodse stilte. De meesten onder hen hadden een verschrikkelijke nacht achter de rug. Door een tekort aan bedden en matrassen hadden ze op de kille ondergrond van de kerkers van *la Conciergerie* moeten slapen – rillend van de kou en met de dood voor ogen. Die nacht, schreef Lavoisier naar zijn neef Augez de Villers: *‘Je vous écris aujourd’hui, parce que demain il ne me serait peut-être plus permis de le faire, et que c’est une douce consolation pour moi de m’occuper de vous et des personnes qui me sont chères dans ces derniers momens.’* De karren bolderden over de met ruwe kasseien geplaveide wegen, langs de Seine en voorbij het Louvre en *Collège Mazarin*, richting *Place de la Révolution*. Te midden van het plein, waar nu de granieten Obelisk van Luxor de hemel doorklieft, stond de guillotine opgesteld van Joseph Ignace Guillotin. *‘Les aristocrates à la lanterne!’* riep de joelende menigte met hun driekleurige sjaals en

Frygische vrijheidsmutsen. De *Marseillaise* zingende massa werd op veilige afstand gehouden door de gendarmerie te paard, gewapend met traagvurende musketten en bajonet. Even later suisde het vlijmscherpe mes van vier meter hoogte naar beneden, en het hoofd van het eerste slachtoffer viel in *la corbeille*. Nadat Lavoisier de executie van zijn schoonvader, Jacques-Alexis Paulze, met afgrijzen had aanschouwd, werd ook hij, als vierde slachtoffer van de guillotine, op koelbloedige wijze onthoofd. Hun torsos werden één voor één in een houten kar gerold en naar het kerkhof van het *Parc Monceaux* gereden waar de stoffelijke overschotten in een massagraf geworpen werden.

Antoine Laurent Lavoisier (1743 – 1794)

De wiskundige en astronoom, Joseph-Louis Lagrange, was aanwezig op de dag van de executie en vertelde de volgende morgen: *‘Il ne leur a fallu qu’un moment pour faire tomber cette tête, et cent années peut-être ne suffiront pas pour en reproduire une semblable.’* Het laatst gekende portret van Lavoisier, een heliogravure van Marie Renée Geneviève Brossard de Beaulieu, toont de scheikundige in profiel – zijn haren

loshangend en kraag open, de hals ontbloot voor het lemmet van de guillotine. Ondanks de vermoede gelaatstrekken lijkt de man die de scheikundige revolutie ontketende eerder kalm en gelaten, misschien zelfs dapper en zelfzeker. Hij stierf reeds op vijftigjarige leeftijd maar is de geschiedenis ingegaan als één van de belangrijkste wetenschappers aller tijden.

1 mei 1493 – Geboorte van Paracelsus, grondlegger van de iatrochemie en de *tria prima* (kwik, zwavel en zout). **10 mei 1860** – Robert Bunsen en Gustav Kirchhoff melden hun ontdekking van een nieuw

element, cesium genaamd. **13 mei 1906** – Marie Curie wordt de eerste vrouwelijke professor fysica aan de *Sorbonne*. **22 mei 1848** – Louis Pasteur slaagde erin om optische isomeren van elkaar te scheiden.
